

LIETUVOS RESPUBLIKOS MUZIEJŲ ĮSTATYMO NR. I-930 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo Nr. I-930 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas, įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr.155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 2 misijos (prioriteto) „Asmenybės ir visuomenės gyvenimo kokybę keičianti kultūra“ 2.2 darbo „Vyriausybės programos projektas – Socialinis kultūros ir meno stiprinimas ir visavertis įgalinimas“ 2.2.2 veiksmą „Parengti ir priimti Muziejų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą – išdėstyti jį nauja redakcija, siekiant apibrėžti šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkančią muziejų misiją ir funkcijas“.

Istatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys:

Kultūros ministerija nuolat sulaukdavo muziejų sektoriaus siūlymų keisti šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos muziejų įstatymą, kuris buvo priimtas 1995 m. ir nuo 2003 m., kai priimta šiuo metu galiojanti redakcija, iš esmės nebuvo peržiūrėtas. Per daugiau nei tris dešimtmečius smarkiai pakito muziejų funkcijos. Jeigu anksčiau juose svarbiausiomis buvo muziejinių vertybių kaupimo ir išsaugojimo funkcijos, tai XXI a. tarptautinė muziejų politika yra orientuota, visų pirma, į tarnavimo visuomenei tikslus ir muziejų lankytojų poreikių tenkinimą. Atitinkamai tapo būtina apibrėžti pakitusią muziejaus misiją, susiejant ją su visuomenės kultūrinio švietimo ir mokymosi tikslais, siekiu įgyti naujų žinių bei turiningai leisti laisvalaikį, įtvirtinti šiems tikslams pasiekti reikalingus muziejų veiklos principus bei patikslinti muziejų funkcijas, kurios užtikrintų didesnę muziejų prieinamumą ir kokybišką kultūros paslaugų teikimą visoms lankytojų grupėms – nuo žinovų ir specialistų iki vaikų bei asmenų, turinčių negalią.

Įstatymo projekto tikslas:

1. Sistemiškai peržiūrėti muziejų veiklos teisinio reglamentavimo nuostatas, apibrėžiant muziejų misiją ir veiklos principus, orientuotus į nuoseklų lankytojams teikiamų paslaugų kokybės gerinimą, atitinkamai patikslinant muziejų funkcijas bei spręsti muziejų valdymo praktinio taikymo problemas:

1.1. nustatyti tvaresnę muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, veiklų kokybę ir tęstinumą užtikrinantį finansavimo modelį, atsisakant šių valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų muziejų veiklos finansavimo konkurso būdu Lietuvos kultūros tarybos administruojamomis lėšomis, tokiu būdu sukuriant palankesnę konkurencinę aplinką kitiems valstybiniais (dabar respublikiniais) muziejams, savivaldybių ir nevyriausybiniais muziejams gauti Lietuvos kultūros tarybos finansavimą;

1.2. pakeisti nacionalinių ir valstybinių muziejų vadovų pavadootojų – vyriausiųjų fondų saugotojų pareigybės pavadinimą į muziejaus vyriausiąjį rinkinių kuratorių ir jo skyrimo į pareigas tvarką, atsisakant šiuo metui esančio dvigubo pavaldumo, nustatant, kad nacionaliniuose ir valstybiniuose muziejuose į pareigas muziejaus vadovo pavadootoją - vyriausiąjį muziejaus rinkinių kuratorių (dabar vyriausiąjį fondų saugotoją) skiria ir iš jų atleidžia muziejaus vadovas, o ne savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovas;

1.3. supaprastinti savivaldybių muziejų vadovų skyrimo antrai kadencijai tvarką, nustatant, kad antrai kadencijai jie galėtų būti skiriami be konkurso, jeigu jų eitos kadencijos metu visuose kasmetiniuose veiklos vertinimuose jų metų veikla buvo įvertinta gerai arba labai gerai;

1.4. papildyti muziejų sistemą muziejų kompetencijų centrais, nustatant jų funkcijas, siekiant nuoseklaus muziejų teikiamų paslaugų kokybės gerinimo bei efektyvesnio koordinavimo nacionaliniu ir regioniniu lygiu;

1.5. patikslinti esamas sąvokas, suvienodinant jas su kituose teisės aktuose vartojamomis sąvokomis, papildyti svarbias muziejų veiklas apibrėžiančiomis naujomis „muziejinės komunikacijos“, „muziejinės edukacijos“, „nuolatinės ekspozicijos“, „saugojimo“ ir „vyriausiasis muziejaus rinkinių kuratorius“ sąvokomis, atsisakyti neaktualių ir perteklinių nuostatų.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2021 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. IV-1384 „Dėl darbo grupės Muziejų įstatymo pakeitimo įstatymo projektui parengti sudarymo“ sudaryta darbo grupė. Darbo grupės vadovas – kultūros viceministras Rimantas Mikaitis. Įstatymo projektą apibendrina Kultūros ministerijos Atminties institucijų politikos grupės (vadovė Rūta Pileckaitė-Vasilienė (tel. +370 608 45973, el. p. ruta.pileckaite@lrkm.lt) patarėja Vaiva Lankelienė (tel. +370 608 45992, el. p. vaiva.lankeliene@lrkm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

1. Įstatymo 2 straipsnis nustato, kad pagrindinės sąvokos yra „Muziejus“, „Muziejinė vertybė“, „Rinkinys“, „Muziejų fondas“.

2. Įstatymo 2 straipsnio 1 dalis nustato, kad muziejus yra juridinis asmuo, veikiantis kaip biudžetinė, viešoji įstaiga ar kitos teisinės formos juridinis asmuo, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka, kurio svarbiausia veikla yra kaupti, saugoti, restauruoti, tirti, eksponuoti bei populiarinti materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus.

3. Įstatymo 3 straipsnis nustato, kad muziejų sistemą sudaro visi juridiniai asmenys, kurie Lietuvos Respublikoje užsiima ar verčiasi materialinių ir dvasinių kultūros vertybių bei gamtos objektų kaupimu, saugojimu, restauravimu, tyrimu, eksponavimu bei populiarinimu, neatsižvelgiant į jų teisinę formą.

4. Įstatymo 4 straipsnis reglamentuoja muziejų klasifikaciją ir nustato, kad muziejai yra skirstomi į nacionalinius, respublikinius, savivaldybių, žinybinius ir kitus muziejus.

5. Įstatymo 6 straipsnis nustato muziejų rūšis pagal muziejuose esančių rinkinių rūšį.

6. Įstatymo 7 straipsnio 3 dalis nustato, kad apie sprendimą dėl muziejaus pabaigos ar pertvarkymo ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo jo priėmimo informuojama Kultūros ministerija.

7. Įstatymo 7 straipsnio 4 dalis nustato, kad muziejaus savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija konkurso būdu Vyriausybės nustatyta tvarka skiria į pareigas nacionalinio, respublikinio ir savivaldybės muziejaus vadovą penkerių metų kadencijai. To paties nacionalinio muziejaus vadovu tas pats asmuo gali būti skiriamas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės. Kvalifikacinius reikalavimus nacionalinių, respublikinių ir savivaldybių muziejų vadovams nustato kultūros ministras.

8. Įstatymo 8 straipsnio 5 dalis nustato, kad iš pagrindinio fondo neprofilinių, dubletinių ir pagalbinio fondo vertybių muziejuje gali būti sudarytas mainų fondas.

9. Įstatymo 9 straipsnio 3 dalis nustato, kad nacionaliniuose, respublikiniuose ir savivaldybių muziejuose rinkinių apsaugą, apskaitą ir saugojimą užtikrina muziejaus direktoriaus pavaduotojas – vyriausiasis fondų saugotojas. Nacionalinio ar respublikinio muziejaus direktoriaus pavaduotoją – vyriausiąjį fondų saugotoją į pareigas priima ir iš jų atleidžia muziejaus savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovas, o savivaldybės muziejaus direktoriaus pavaduotoją – vyriausiąjį fondų saugotoją – muziejaus vadovas. Kvalifikacinius reikalavimus nacionalinių, respublikinių ir savivaldybių muziejų direktorių pavaduotojams – vyriausiesiems fondų saugotojams nustato kultūros ministras.

10. Šiuo metu galiojantis Įstatymas nustato, kad muziejus galima perkelti iš užimamų patalpų tik į geresnes, muziejaus funkcijoms atlikti tinkamas, patalpas, išskyrus šio Įstatymo 4 straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytus muziejus (žinybinius ir kitus).

11. Įstatymo 12 straipsnis nustato muziejų finansavimą ir lėšas:

1. Nacionaliniai muziejai finansuojami iš Lietuvos valstybės biudžeto pagal asignavimų valdytojų patvirtintas sąmatas, laikantis Finansų ministerijos nustatytų finansavimo taisyklių ir išdo procedūrų. Nacionaliniam muziejui išlaikyti skiriami asignavimai Lietuvos valstybės biudžete atskira eilute.

2. Respublikinių muziejų lėšų šaltiniai gali būti valstybės biudžeto asignavimai ir kitos įstatymų nustatyta tvarka gautos lėšos.

3. Savivaldybių muziejų lėšų šaltiniai gali būti savivaldybių biudžetų asignavimai ir kitos įstatymų nustatyta tvarka gautos lėšos.

4. Žinybiniai ir kiti muziejai finansuojami iš steigėjų ir kitų teisėtai įgytų lėšų.

5. Muziejų, nepaisant jų teisinės formos, veikla ir tęstiniai projektai gali būti finansuojami pagal tikslines programas.

6. Nacionalinių ir respublikinių muziejų veiklos prioritetų įgyvendinimo veiksmų planai, muziejinių vertybių restauravimo ir mokslinių tyrimų programos finansuojami iš valstybės biudžeto ir iš kitų įstatymų nustatyta tvarka gautų lėšų.

12. Šiuo metu galiojančio Įstatymo 13 straipsnis nustato, kad Kultūros ministerija, vykdydama kultūros ministrui pavestose valdymo srityse valstybės politikos formavimo ir jos įgyvendinimo organizavimo, koordinavimo ir kontrolės funkcijas, atlieka šias muziejų veiklos valdymo funkcijas:

1) nustato nacionalinių ir respublikinių muziejų veiklos prioritetus, tvirtina jų įgyvendinimo veiksmų planus ir koordinuoja šių planų vykdymą;

2) rengia muziejų veiklą reglamentuojančių teisės aktų projektus ir teikia juos Vyriausybei ar kultūros ministrui priimti;

2¹) tvirtina muziejų, kurių vadovai yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme, strateginius veiklos planus;

3) koordinuoja Lietuvos muziejų veiklą, jų dalyvavimą tarpvalstybinėse muziejininkystės programose;

4) tikrina muziejinių vertybių apsaugą ir apskaitą muziejuose;

5) finansuoja Lietuvos kultūrai svarbias muziejų veiklos, restauravimo ir mokslinių tyrimų programas;

6) viešo konkurso būdu skiria nacionalinio arba respublikinio muziejaus, kurio savininko teises ir pareigas įgyvendina, vadovą ir jį atleidžia;

7) viešo konkurso būdu skiria nacionalinio arba respublikinio muziejaus, kurio savininko teises ir pareigas įgyvendina, direktoriaus pavaduotoją – vyriausiąjį fondų saugotoją ir jį atleidžia;

8) rūpinasi muziejininkų ir restauratorių kvalifikacijos kėlimu;

9) kultūros ministro įsakymu nustato pavaldžių muziejų teikiamų mokamų paslaugų sąrašą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Įstatymo projektu siūloma detaliau apibrėžti jo paskirtį, atsižvelgiant į tai, kad yra rengiama nauja Įstatymo redakcija, kuri papildoma naujais skyriais bei yra keičiamas teisės akto skyrių eiliškumas.

2. Įstatymo projektu siūloma patikslinti pagrindines šio įstatymo sąvokas:

2.1. Nustatant, kad muziejumi laikoma ne tik juridinis asmuo, bet ir juridinio asmens padalinys, atsižvelgiant į nusistovėjusią praktiką, kai žinybiniai muziejai (pavyzdžiui, Pinigų muziejus, kuris yra Lietuvos banko struktūrinis padalinys arba Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos sudėtyje esantis muziejus) nebūdami atskiri juridiniai asmenys, o būdami juridinio asmens struktūros dalimi, sėkmingai vykdo muziejines veiklas, taip pat papildant „Muziejaus“ sąvoką muziejinės komunikacijos ir tarnavimo visuomenės poreikiams tikslais.

2.2. Nustatant, kad „Muziejinė vertybė“ taip pat yra materialaus ar nematerialaus paveldo dalis, kadangi praktikoje muziejai kaupia ir išliekamąją vertę turinčią nematerialaus paveldo

tradicijas fiksuojančią medžiagą bei artefaktus. Sąvoka taip pat papildoma nuostata, kad muziejinė vertybė objektas tampa tuomet, kai jis yra įtraukiamas į muziejaus rinkinių apskaitą.

2.3. Atsisakant sąvokos „Muziejų fondas“ kaip perteklinės, kadangi sąvoka „Muziejaus rinkinys“ yra pakankama, apibrėžiant muziejuje kaupiamų, saugomų ir į muziejaus apskaitą įtrauktų muziejinių vertybių visumą, o Lietuvos muziejuose saugomų rinkinių ir užsienio valstybėse esančių vertybių visumos atskiras įvardijimas kaip „Muziejų fondo“ įneša daugiau painiavos tarp šių sąvokų nei aiškumo.

2.4. Papildant naujomis sąvokomis „Nuolatinė ekspozicija“, „Muziejinė edukacija“, „Muziejinė komunikacija“, „Saugojimas“, „Vyriausiasis muziejaus rinkinių kuratorius“, kurių nėra šiuo metu galiojančiame Įstatyme, tačiau jos yra svarbios muziejų veiklos teisiniam reglamentavimui, nes apibrėžia šiuolaikinio muziejaus, kuris tarnauja visuomenės poreikiams, pagrindines veiklas. Šiuo metu dalis šių sąvokų reglamentuojama tik poįstatyminiame teisės akte.

2.5. Suvienodinant su kituose šakiniuose kultūros srities įstatymuose vartojamais terminais Įstatymo projekte siūloma keisti respublikinio muziejaus pavadinimą į valstybinio muziejaus.

3. Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti muziejų veiklos principus – atsakomybę, atvirumą ir nediskriminavimą, kompetenciją, kūrybiškumą, skaidrumą ir viešumą, kuriais vadovaudamiesi muziejai tarnautų visuomenei atliepdami pačių įvairiausių jos grupių kultūrinius, mokymosi ir socialinius poreikius, skaidriai naudotų muziejams skiriamas mokesčių mokėtojų bei rėmėjų lėšas.

4. Įstatymo projektu siūloma papildyti nacionalinių, valstybinių ir savivaldybių muziejų funkcijas, nustatant, kad jie teikia viešąsias – muziejų lankymo ir muziejinės edukacijos – paslaugas bei įtvirtinant muziejų viešųjų paslaugų administravimo funkciją Kultūros ministerijai ir savivaldybių taryboms.

5. Įstatymo projekte siūloma atsisakyti muziejų klasifikacijos, bet aiškiau apibrėžti muziejų sistemą, nustatant, kad ją sudaro nacionaliniai, valstybiniai, savivaldybių ir kiti muziejai, atsisakant atskiros žinybinių muziejų dalies, ją sujungiant su kitais muziejais, bei papildant muziejų sistemą nauja dalimi – muziejų kompetencijų centrais, siekiant sukurti teisines prielaidas jų kaip atskirų juridinių asmenų galimam steigimui ateityje dabar veikiančių nacionalinių muziejų padalinių pagrindu, kaip pavyzdžiui, muziejinių vertybių skaitmeninimo centras LIMIS ar Prano Gudyno restauravimo centras, kurie yra Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus struktūriniai padaliniai, kurie atsižvelgiant į tai, kad juose sutelktos aukščiausios kompetencijos, praktikoje skaitmeninimo ir restauravimo paslaugas teikia visiems Lietuvos muziejams, t.y. nacionaliniu lygiu, o ne tik Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui. Atsižvelgiant į nuolat augančias muziejinių vertybių skaitmeninimo apimtis poreikį sukurti teisines prielaidas muziejų kompetencijų centrų kaip savarankiškų juridinių asmenų atsiradimui ne kartą yra išsakiusi muziejų bendruomenė, tačiau artimiausiu metu muziejų sistemos plėtra, steigiant naujas įstaigas, nėra numatoma, todėl papildomų lėšų poreikis su Įstatymo projektu nėra teikiamas. Atsiradus tokiam poreikiui, muziejų kompetencijų centrai būtų steigiami dabar veikiančių nacionalinių muziejų struktūrinių padalinių atskyrimo pagrindu.

6. Įstatymo projekte siūloma atsisakyti muziejų skirstymo į rūšis, kadangi istoriškai susiformavę muziejų rinkiniai yra įvairūs bei daugialypiai, todėl praktikoje dažnai sunku konkrečių muziejų priskirti vienai konkrečiai rūšiai. Pažymėtina, kad muziejaus priskyrimas tam tikrai rūšiai nesukuria jokių teisinių ar funkcinių pasekmių, t.y. nėra susijęs nei su jo veiklos finansavimu, veiklos apimtimis, neįtakoja muziejaus veiklos kokybės.

7. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad Kultūros ministerija ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo būtų informuojama ne tik apie muziejaus pabaigą ar pertvarkymą, bet ir apie jo steigimą, kadangi Kultūros ministerijos administruojamoje Muziejų veiklos statistinių rodiklių sistemoje, kuri yra viešai prieinama visuomenei Kultūros ministerijos interneto svetainėje, siekiama kaupti duomenis apie visus Lietuvoje veikiančius muziejus, nepriklausomai nuo jų statuso. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu galiojančiame Įstatyme nėra prievolės informuoti Kultūros ministeriją apie muziejaus steigimą, Muziejų veiklos statistinių rodiklių sistemoje nebuvo išsamių duomenų apie Lietuvoje veikiančius privačius ar žinybinius muziejus.

8. Siekiant užtikrinti savivaldybių muziejų, kurie susiduria su aukštos kompetencijos ir tinkamo išsilavinimo vadovų trūkumu, tęstinį numatytą veiklos planą įgyvendinimą bei paskatinti kompetentingus kultūros srities specialistus tapti šių įstaigų vadovais, Įstatymo projekte siūloma įtvirtinti nuostatą, kad pasibaigus savivaldybės muziejaus vadovo penkerių metų kadencijai, mero sprendimu jis gali būti skiriamas be konkurso antrai penkerių metų kadencijai, jeigu eitos kadencijos metu visuose kasmetiniuose veiklos vertinimuose jo metų veikla buvo įvertinta gerai arba labai gerai, o sprendimas dėl savivaldybės muziejaus vadovo skyrimo be konkurso antrai penkerių metų kadencijai turi būti priimtas likus ne mažiau kaip 2 mėnesiams iki šio vadovo kadencijos pabaigos. Taip pat siūloma nustatyti, kad savivaldybės muziejaus vadovas, kuris nebuvo skirtas be konkurso antrai penkerių metų kadencijai, turi teisę dalyvauti konkurse šio muziejaus vadovo pareigoms eiti. Pažymėtina, kad nacionalinių ir valstybinių muziejų vadovų skyrimo į pareigas tvarka nekeičiama, atsižvelgiant į šių muziejų įgyvendinamas funkcijas bei jų apimtis. Taip pat yra patikslinamos sąlygos, kurioms esant vadovas būtų nelaikomas nepriekaištingos reputacijos, jas siejant su Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtintu reguliavimu.

9. Įstatymo projekte siūloma atsisakyti muziejų rinkinių skirstymo į pagrindinį ir pagalbinių, perkeltiant tai į poįstatyminį teisės aktą.

10. Įstatymo projekte siūloma keisti vyriausiojo fondų saugotojo pareigybės pavadinimą į vyriausiojo muziejaus rinkinių kuratoriaus, kuris identifikuoja platesnes šios pareigybės funkcijas, susijusias ne tik su muziejaus rinkinių apsaugos organizavimu bei saugojimu, bet ir su dalyvavimu muziejinės komunikacijos bei muziejinės edukacijos veiklose.

11. Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad nacionaliniuose, valstybiniuose ir savivaldybių muziejuose vyriausiasis muziejaus rinkinių kuratorius būtų direktoriaus pavaduotojas bei nustatyti, kad nacionaliniuose ir valstybiniuose muziejuose į pareigas vyriausiąjį muziejaus rinkinių kuratorių priima ir iš jų atleidžia muziejaus vadovas. Taip pat nustatyti, kad kiti muziejai gali turėti vyriausiąjį muziejaus rinkinių kuratorių arba kitą pareigybę, kurios pagrindinės funkcijos būtų susijusios su muziejaus rinkinių apsauga, apskaita bei saugojimu. Nuostata, kad kvalifikacinius reikalavimus šiai pareigybei nustato kultūros ministras, nekeičiama.

12. Įstatymo projekte siūloma atsisakyti nuostatos dėl prievolės perkelti muziejų tik į geresnes, muziejinei funkcijai pritaikytas patalpas, kadangi dėl muziejų veiklos kompleksiskumo yra sunku įvertinti, kokiais kriterijais remiantis patalpos būtų laikytinos geresnėmis ir tinkamomis muziejinei veiklai vykdyti, atsižvelgiant į tai, kad muziejus ne tik kaupia ir saugoja muziejinės vertybes, bet ir jas tyrinėja bei komunikuoja visuomenei, siekdamas savo kolekcijų prieinamo įvairioms visuomenės grupėms. Atkreiptinas dėmesys, kad per pastaruosius dešimtmečius nebuvo fiksuota faktų apie ketinimus savivaldybių muziejus perkelti į kitas patalpas, kurios nėra pritaikytos muziejaus funkcijoms atlikti. Priešingai, savivaldybėse pastaruoju metu įgyvendinta nemažai investicijų projektų, kuriais siekta sutvarkyti ir pagerinti muziejų esamą infrastruktūrą.

13. Įstatymo projekte siūloma atsisakyti nuostatos, kad konservuoti ir restauruoti muziejinės vertybes turi teisę atestuoti restauratoriai (asmenys, Lietuvos Respublikoje arba užsienyje įgiję restauratoriaus profesinę kvalifikaciją, turintys Lietuvos Respublikos kultūros ministro suteiktą arba teisės aktų nustatyta tvarka pripažintą restauratoriaus kvalifikaciją), taip pat atestuočių restauratorių vadovaujami asmenys, atsižvelgiant į tai, kad ši nuostata yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje.

14. Nauju teisiniu reguliavimu siūloma patikslinti nuostatas, susijusias su nacionalinių, valstybinių, savivaldybių ir kitų muziejų finansavimu, 4 nacionalinių (Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus, Lietuvos nacionalinio muziejaus, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus, Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų) ir 12 valstybinių muziejų (Kauno IX forto muziejaus, Lietuvos aviacijos muziejaus, Lietuvos etnokosmologijos muziejaus, Lietuvos jūrų muziejaus, Lietuvos liaudies buities muziejaus, Lietuvos švietimo istorijos muziejaus, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus, Maironio lietuvių literatūros muziejaus, Šiaulių „Aušros“ muziejaus, Trakų istorijos muziejaus, Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus,

Žemaičių muziejaus „Alka“), kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, veiklos finansavimą iš Lietuvos kultūros tarybos perkeliant į Kultūros ministeriją. Tuo tarpu kitų 4 valstybinių muziejų (Vytauto Didžiojo karo muziejaus, Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus, Lietuvos sporto muziejaus), kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina kitos ministerijos, savivaldybių ir kitų muziejų veiklos finansavimą siekiama koncentruoti Lietuvos kultūros taryboje. Toks muziejų veiklų finansavimo atskyrimas leis efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas užtikrinant tvarų ir tęstinį nacionalinių ir valstybinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, funkcijų įgyvendinimą bei šių muziejų veiklos ilgalaikį planavimą, jų teikiamų paslaugų kokybę bei sklaidą, prieinamumą įvairioms visuomenės grupėms, o ne Kultūros ministerijos pavaldumo valstybiniais, savivaldybės ir kitiems muziejams bus sukurta sąžininga konkurencinė aplinka jiems pretenduojant į Lietuvos kultūros tarybos administruojamas lėšas.

Atsižvelgiant į tai, kad nacionalinių ir valstybinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, finansavimas iš Lietuvos kultūros tarybos perkeliamas į Kultūros ministeriją, Įstatymo projekte nustatoma, kad šių muziejų veiklų įgyvendinimas būtų finansuojamas iš Muziejų veiklos skatinimo veiksmų planui įgyvendinti skirtų lėšų, kurios yra sudėtinė valstybės biudžeto lėšų dalis. Valstybinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina kitos ministerijos, savivaldybių ir kitų muziejų veiklos Muziejų veiklos skatinimo veiksmų planui įgyvendinti skirtomis lėšomis finansuojamos nebus, nes jų veiklų finansavimas lieka Lietuvos kultūros taryboje.

Pažymėtina, kad Kultūros ministerijos turimais duomenimis, kurie yra kaupiami Muziejų veiklos statistinių rodiklių sistemoje (<http://statistika.lrkmlt/muzieju-veiklos-statistika/muzieju-statistines-ataskaitos/3>), šiuo metu Lietuvoje veikia 106 muziejai, iš kurių 12 muziejų (4 nacionaliniai 12 respublikiniai muziejai), kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, 4 respublikiniai muziejai, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Krašto apsaugos ministerija (Vytauto Didžiojo karo muziejaus), Aplinkos ministerija (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus, Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus), Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (Lietuvos sporto muziejaus), 53 savivaldybių muziejai, 23 žinybiniai muziejai ir 10 viešosios įstaigos / nevalstybiniai muziejai.

15. Įstatymo projekte siūloma patikslinti Kultūros ministerijos kompetenciją muziejų veiklos valdymo srityje, atsisakant nuostatos, kad Kultūros ministerija tikrina muziejinių vertybių apskaitą ir apsaugą visuose muziejuose, bei nuostatos, kad konkurso būdu į pareigas skiria nacionalinio ir valstybinio (dabar respublikinio) muziejaus direktoriaus pavaduotoją-vyriausiąjį muziejaus rinkinių kuratorių (dabar vyriausiasis fondų saugotojas). Kultūros ministerijos funkcijos papildomos funkcija vykdyti nacionalinių ir valstybinių muziejų teikiamų viešųjų paslaugų (muziejų lankymo ir muziejinės edukacijos) administratoriaus funkcijas, nurodytas Viešojo administravimo įstatymo 20 straipsnyje, tvirtinti muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina, mokamų paslaugų įkainių apskaičiavimo tvarką, kuri iki šiol nebuvo reglamentuota įstatymo lygmeniu.

Taip pat Įstatymo projekte siūloma įtvirtinti kitų ministerijų ir savivaldybių tarybų funkcijas, įgyvendinant atitinkamų muziejų savininko teises ir pareigas.

Papildomai pažymėtina, kad muziejų politika patenka į kultūros ministrui Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimo Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ (toliau – Nutarimas) 1.5.4. papunkčiu kultūros ministrui pavestos kultūros paveldo valdymo srities turinį, tačiau siekiant aiškaus teisinio reglamentavimo, siūlytina papildyti Nutarimą nuostata dėl kultūros ministrui pavestos muziejų politikos formavimo ir valdymo srities.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymo projektas įtakos korupcijai ir šalies kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kitų galiojančių įstatymų keisti ar priimti naujų nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų, o įstatymo projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir kitų norminių teisės aktų rengimo reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, patikslinti terminai yra derinami Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis, Europos Sąjungos teisės aktams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki įstatymo įsigaliojimo turės pakeisti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimą Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“.

Kultūros ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės patvirtinti:

1. Muziejų veiklos skatinimo veiksmų plano nuostatus, kuriais vadovaujantis bus finansuojamos muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, veiklos.

2. Muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, teikiamų mokamų paslaugų įkainių apskaičiavimo tvarką.

Kultūros ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės pakeisti:

1. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gruodžio 16 d. įsakymą Nr. IV- 716 „Dėl Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcijos patvirtinimo“, kuriuo bus patvirtinami Muziejų rinkinių valdymo ir tvarkymo nuostatai;

2. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2014 m. balandžio 8 d. įsakymą Nr. IV- 243 „Dėl kvalifikacinių reikalavimų nacionalinių, respublikinių ir savivaldybių muziejų vadovams ir

nacionalinių, respublikinių ir savivaldybių muziejų vadovų pavaduotojams – vyriausiesiems fondų saugotojams patvirtinimo“;

3. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 20 d. įsakymą Nr. IV-256 „Dėl Kultūros ministerijai pavaldžių muziejų teikiamų mokamų paslaugų sąrašo patvirtinimo“;

4. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. rugpjūčio 31 d. įsakymą Nr. IV-556 „Dėl muziejų lankymo nuolaidų nustatymo“;

5. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2013 m. gruodžio 30 d. įsakymą Nr. IV-898 „Dėl Muziejaus valdymo tobulinimo gairių patvirtinimo“;

6. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. liepos 3 d. įsakymą Nr. IV-515 „Dėl Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

7. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2019 m. sausio 18 d. įsakymą Nr. IV-19 „Dėl Lietuvos nacionalinio muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

8. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. sausio 5 d. įsakymą Nr. IV-4 „Dėl Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

9. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. gegužės 3 d. įsakymą Nr. IV-314 „Dėl Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų nuostatų patvirtinimo“;

10. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2004 m. rugsėjo 27 d. įsakymą Nr. IV-327 „Dėl Kauno IX forto muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

11. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2004 m. rugsėjo 27 d. įsakymą Nr. IV-318 „Dėl Lietuvos aviacijos muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

12. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2013 m. gegužės 7 d. įsakymą Nr. IV-354 „Dėl Lietuvos etnokosmologijos muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

13. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. lapkričio 23 d. įsakymą Nr. IV-718 „Dėl Lietuvos jūrų muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

14. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. IV-553 „Dėl Lietuvos liaudies buities muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

15. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. gruodžio 27 d. įsakymą Nr. IV-718 „Dėl Lietuvos švietimo istorijos muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

16. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. kovo 9 d. įsakymą Nr. IV-161 „Dėl Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

17. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. liepos 11 d. įsakymą Nr. IV-508 „Dėl Maironio lietuvių literatūros muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

18. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2013 m. balandžio 26 d. įsakymą Nr. IV-326 „Dėl Šiaulių „Aušros“ muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

19. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. liepos 11 d. įsakymą Nr. IV-507 „Dėl Trakų istorijos muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

20. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. birželio 15 d. įsakymą Nr. IV-384 „Dėl Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

21. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. birželio 23 d. įsakymą Nr. IV-442 „Dėl Žemaičių muziejaus „Alka“ nuostatų patvirtinimo“.

Aplinkos ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės patvirtinti:

1. Muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina, teikiamų mokamų paslaugų įkainių apskaičiavimo bei lankymo lengvatų taikymo tvarką;

2. Muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina, veiklos vertinimo kriterijus;

Aplinkos ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės pakeisti:

1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. spalio 7 d. įsakymą Nr. D1-487 „Dėl Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. rugsėjo 21 d. įsakymą Nr. D1-724 „Dėl Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus nuostatų patvirtinimo“.

Krašto apsaugos ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės patvirtinti:

1. Vytauto Didžiojo karo muziejaus teikiamų mokamų paslaugų sąrašą, jų įkainių apskaičiavimo bei lankymo lengvatų taikymo tvarką;

2. Vytauto Didžiojo karo muziejaus veiklos vertinimo kriterijus.

Krašto apsaugos ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės pakeisti:

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. gruodžio 12 d. įsakymą Nr. V-1381 „Dėl Vytauto Didžiojo karo muziejaus nuostatų patvirtinimo“;

Švietimo, mokslo ir sporto ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės patvirtinti:

1. Lietuvos sporto muziejaus teikiamų mokamų paslaugų sąrašą, jų įkainių apskaičiavimo bei lankymo lengvatų taikymo tvarką;

2. Lietuvos sporto muziejaus veiklos vertinimo kriterijus.

Švietimo, mokslo ir sporto ministras iki įstatymo įsigaliojimo turės pakeisti:

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. lapkričio 25 d. įsakymą Nr. V-1836 „Dėl Lietuvos sporto muziejaus nuostatų patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projekto įgyvendinimas nuo 2024 m. reikalautų papildomų valstybės biudžeto lėšų kiekvienais metais dėl siūlomo 4 nacionalinių ir 12 valstybinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, veiklos finansavimo Muziejų veiklos skatinimo veiksmų plano lėšomis.

Bendras lėšų poreikis Muziejų veiklos skatinimo veiksmų planui įgyvendinti yra 5 mln. Eur. Šis poreikis buvo paskaičiuotas įvertinus 2019–2021 m. nacionalinių ir valstybinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, Lietuvos kultūros tarybai pateiktose paraiškose identifiкуotą lėšų poreikio vidurkį bei siekiant šių muziejų veiklas finansuoti visa apimtimi, o ne dalinai (praktikoje vienai paraiškai buvo skiriama vidutiniškai 35 proc. reikalingo finansavimo). Tokiu būdu būtų užtikrinamas geresnis nacionalinių ir valstybinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija, veiklų planavimas, sudaromos sąlygos aukštesnei jų teikiamų paslaugų kokybei, racionaliau naudojamos valstybės biudžeto lėšos planuojant jas kelerių metų intervalui.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu buvo vykdomos viešosios konsultacijos:

1. Įstatymo projektas 2022 m. gegužės 25 d. buvo pristatytas Muziejų tarybai bei Lietuvos muziejų asociacijos valdybai.

2. Viešoji konsultacija – apskrito stalo diskusija vyko 2022 m. birželio 2 d. Kultūros ministerijoje;

3. Pasiūlymų ir pastabų teikimas el. paštu nuo 2022 m. gegužės 20 d. iki birželio 13 d.

Į pateiktas pastabas bei siūlymus Įstatymo projektui buvo iš dalies atsižvelgta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai:

Muziejus, Muziejinė vertybė, Muziejinė edukacija, Muziejinė komunikacija, Muziejų kompetencijų centrai, Vyriausiasis muziejaus rinkinių kuratorius.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.